

Övergripande riktlinjer för livsmedel för speciella medicinska ändamål (FSMP) 2018

Hitta i dokumentet

[Allmänt](#)

[Definition](#)

[Ansvarsfördelning](#)

[Kostnadsansvar](#)

[Sortimentsgrupp](#)

[Förskrivare](#)

[Distribution](#)

[Förskrivning](#)

[Egenansvar](#)

[Vistelse i annat län](#)

[Reklamationer](#)

[Lagar, författningar och föreskrifter](#)

Beslutat av Gemensam nämnd för hemsjukvård och hjälpmedel 2018-02-16. Gäller samtliga vårdgivare inom Region Halland, Hallands kommuner samt privata vårdgivare med vårdavtal.

Allmänt

Anvisningarna ger allmän information om livsmedel för speciella medicinska ändamål samt om vilka regler och riktlinjer som gäller vid förskrivning. Innehållet riktas i första hand till personal och förskrivare inom hälso- och sjukvård.

Arbetet med livsmedel för speciella medicinska ändamål vilar på de grunder som anges i Hälso- och sjukvårdslagen (HSL).

Definition

Livsmedel för speciella medicinska ändamål förkortas FSMP vilket utgår ifrån den engelska termen Foods for special medical purposes. FSMP är livsmedel för personer som på grund av sjukdom, åkomma eller medicinskt tillstånd inte kan täcka sitt energi- eller näringsbehov med vanlig mat.

Livsmedel för speciella medicinska ändamål kan användas som enda eller kompletterande näringskälla. Exempel på denna typ av livsmedel är sondnäring, kosttillskott och livsmedel för personer med medfödda rubbningar i ämnesomsättningen. Till produktkategorin ingår inte kosttillskott, eller andra liknande produkter som intas i små uppmätta doser och som i huvudsak är sammansatta av till exempel fibrer, vitaminer, mineraler eller bakteriestammar.

Ansvarsfördelning

Hjälpmedelscentrum ansvarar för att tillhandahålla förskrivarsystem för livsmedel för speciella medicinska ändamål och för informationsmaterial och utbildning till förskrivare. Hjälpmedelscentrum ansvarar även för lagerhållning och distribution till patientens privatbostad alternativt annan adress patienten önskar leverans till, samt för fakturering enligt gällande regelverk.

Region Halland och Hallands kommuner har ett gemensamt ansvar för att det finns ett regelverk kring kostnadsansvar och ansvar för nutritionsbehandling, som ligger till grund för Hjälpmedelscentrums arbete med förskrivnings- och distributionsflöde.

Kostnadsansvar

Priset för produkterna sätts utifrån Hjälpmedelscentrums prissättningsmodell och patienten betalar för produkterna upp till högkostnadsskyddet 1400:- per kalendermånad. Inga ytterligare kostnader, såsom separata transportkostnader, tillkommer för patienten. Kostnader som överskrider högkostnadsskyddet bekostas av sjukvårdshuvudmannen.

Kommunerna betalar en transportavgift per uttag från förskrivning gjord av kommunsjuksköterska. Avgiften faktureras kvartals- halvårs- eller årsvis.

Sortimentsgrupp

I sortimentsgruppen ingår förskrivarerepresentanter från Region Halland och Hallands kommuner samt Hjälpmedelscentrums nutritionskonsultent, som också är sammankallande. Gruppen ska diskutera nya behov, utvärdera produkter och fortlöpande utvärdera sortimentet.

Förskrivare

Förskrivare ska ha anställning inom region, kommun eller av vårdgivare som har avtal med region eller kommun. Respektive verksamhetschef beslutar om vem eller vilka av den behöriga hälso- och sjukvårdspersonalen som ska ges möjlighet att förskriva livsmedel för speciella medicinska ändamål.

Fyra personalkategorier har möjlighet att få förskrivningsrätt, för hela eller delar av sortimentet, enligt följande:

- Leg. Dietist har förskrivningsrätt för hela sortimentet.
- Leg. Läkare har förskrivningsrätt för hela sortimentet.
- Leg. sjuksköterska med tjänst som kommunsköterska eller distriktssköterska har efter genomgången förskrivareutbildning förskrivningsrätt för delar av sortimentet.

Förskrivarens ansvar:

- Ha kunskap om övergripande riktlinjer för livsmedel för speciella medicinska ändamål samt vårdriktlinjerna för produktområdet.

- Ha god kunskap om de produkter som förskrivs och verka för kostnadseffektivitet vid produktval.
- I samband med förskrivningen ge god information till patienten, närstående och/eller vårdpersonal om hur produkten skall användas, exempelvis avseende mängd per dag, fördelning över dagen och praktisk information kring förvaring.

Distribution

Livsmedel för speciella medicinska ändamål förskrivs via Sesam LMN och distribueras till patientens önskade adress (i normalfallet privatbostaden) eller till ombud där paketen avhämtas av patienten själv. Leverans kan även ske till privatpersoner boende på äldreboenden, boenden med särskilt stöd och service eller liknande.

Leverans av lagervara sker i normalfallet inom tre vardagar. Beställningsvara levereras i normalfallet inom sju vardagar.

Förskrivning

Sortimentet utgörs av Hallands upphandlade produkter för livsmedel för speciella medicinska ändamål avses upphandlade produkter, vilka delas in i fem huvudkategorier:

- Livsmedel för medfödda ämnesomsättningssjukdomar
- Berikning
- Kosttillägg
- Sondnäring
- Förtjockningsmedel

Val av nutritionsprodukt skall ske ur det upphandlade sortimentet. I de fall flera produkter är upphandlade på samma position i avtalet skall den produkt som är rangordnad som nummer ett användas i första hand. Produkt med lägre rangordning kan förskrivas i de fall det är medicinskt motiverat.

För att vara berättigad till förskrivning skall patienten vara 16 år eller äldre och folkbokförd i Halland. Förskrivning kan göras till patient boende i ordinärt boende, på särskilt boende eller på boende med särskild service, (dvs. ej vid slutenvård på sjukhus).

Förskrivningen skall alltid föregås av en medicinsk utredning av nutritionsproblemen samt bedömning av behov respektive intag av energi och protein, samt i förekommande fall även andra näringsämnen.

Förskrivning av livsmedel för speciella medicinska ändamål kan ske vid såväl kortvarigt som långvarigt behov av nutritionsstöd. Så långt som möjligt ska förskrivningen ske i samråd med patienten.

Livsmedel för speciella medicinska ändamål förskrivs via Sesam LMN. Förskrivningen görs i normalfallet för en månadsförbrukning i taget och gäller för maximalt 12 uttag på ett år.

Om det upphandlade sortimentet inte tillgodoser den enskilda patientens behov tar förskrivaren kontakt med nutritionskonsulent.

Egenansvar

Nutritioner kan även köpas via Internet eller på Apotek. I de fall patienten väljer att handla via dessa inköpsställen är det att betrakta som egenvård och patienten står för samtliga kostnader för inköpet.

Vistelse i annat län

Transport av nutritioner kan ske till valfri adress inom Sverige. Uttag görs via kontakt med kundtjänst som då registrerar önskad leveransadress alternativt styr transporten till önskat utlämningsställe.

Reklamationer

Levererade produkter återtogs ej, annat än vid eventuell reklamation på grund av skadat gods eller felaktig leverans.

Lagar, författningar och föreskrifter

Lagar, författningar och föreskrifter som reglerar användningen och hanteringen av livsmedel för speciella medicinska ändamål:

- Europeiska kommissionens förordning 2016/128: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0128&from=SV>
- Europaparlamentets och rådets förordning nr 609/2013: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0609&rid=1>
- Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2000:15) om livsmedel för speciella medicinska ändamål
- Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2014:4) om livsmedelsinformation

15 90 91 Berikning

Hitta i dokumentet

[ISO-kodsdefinition](#)
[Förskrivare](#)
[Målgrupp](#)
[Kriterier](#)
[Mål med hjälpmedlet](#)

[Övrigt](#)
[Råd i förskrivningsprocessen](#)
[Uppdaterat från föregående version](#)

ISO-kodsdefinition

Berikningsmedel i vätske- eller pulverform som tillsätts i mat eller dryck för att öka energi- eller näringsinnehållet.

Fastställt av Gemensam nämnd för hemsjukvård och hjälpmedel 2018-02-16. Gäller även för Hallands kommuner och privata vårdgivare med vårdavtal.

Förskrivare

Leg.dietist
Leg.läkare
Leg.sjuksköterska med tjänst som distriktssköterska
Leg.sjuksköterska med tjänst som kommunsjuksköterska

Vilka produkter inom produktgruppen som kan förskrivas av respektive yrkesgrupp kan variera och framgår av förskrivarsystemet Sesam LMN.

Målgrupp

Patienter över 16 år boende i eget boende, på äldreboende eller på boende med särskild stöd och service (LSS-boende) med kort- eller långvarigt behov av nutritionsstöd.

Kriterier

Berikningsprodukter kan förskrivas till personer som på grund av sjukdom, åkomma eller medicinskt tillstånd behöver tillskott av energi alternativt enstaka näringsämnen.

Förskrivning av berikningsprodukter skall alltid föregås av bedömning av patientens energi- och näringsintag via vanlig mat för att säkerställa att den ordinerade produkten och ordinerad mängd motsvarar patientens behov av näringstillskott.

Uppdaterat från föregående version

Ny vårdriktlinje 2017

15 90 92 Kosttillägg

Hitta i dokumentet

[ISO-kodsdefinition](#)
[Förskrivare](#)
[Målgrupp](#)
[Kriterier](#)
[Mål med hjälpmedlet](#)

[Övrigt](#)
[Råd i förskrivningsprocessen](#)
[Uppdaterat från föregående version](#)

ISO-kodsdefinition

Kosttillägg till normalkost, i vätske-, pulver- och/eller creme-form.

Fastställt av Gemensam nämnd för hemsjukvård och hjälpmedel 2018-02-16. Gäller även för Hallands kommuner och privata vårdgivare med vårdavtal.

Förskrivare

Leg.dietist

Leg.läkare

Leg.sjuksköterska med tjänst som distriktssköterska

Leg.sjuksköterska med tjänst som kommunsjuksköterska

Vilka produkter inom produktgruppen som kan förskrivas av respektive yrkesgrupp kan variera och framgår av förskrivarsystemet Sesam LMN.

Målgrupp

Patienter över 16 år boende i eget boende, på äldreboende eller på boende med särskild stöd och service (LSS-boende) med kort- eller långvarigt behov av nutritionsstöd.

Kriterier

Kosttillägg kan förskrivas till personer som på grund av sjukdom, åkomma eller medicinskt tillstånd behöver tillskott av energi alternativt enstaka näringsämnen.

Förskrivning av kosttillägg skall alltid föregås av bedömning av varför normalt kostintag inte täcker patientens energi- och/eller näringsbehov. I första hand ska patientens normala kostintag ses över, justeras och följas upp. Förskrivning av nutritionsprodukter får aldrig ersätta andra insatser.

Uppdaterat från föregående version

Ny vårdriktlinje 2017

15 90 93 Sondnäring

Hitta i dokumentet

[ISO-kodsdefinition](#)
[Förskrivare](#)
[Målgrupp](#)
[Kriterier](#)
[Mål med hjälpmedlet](#)

[Övrigt](#)
[Råd i förskrivningsprocessen](#)
[Uppdaterat från föregående version](#)

ISO-kodsdefinition

Näring i flytande form som tillsätts kroppen via sond eller knapp.

Fastställt av Gemensam nämnd för hemsjukvård och hjälpmedel 2018-02-16. Gäller även för Hallands kommuner och privata vårdgivare med vårdavtal.

Förskrivare

Leg.dietist
Leg.läkare

Målgrupp

Patienter över 16 år boende i eget boende, på äldreboende eller på boende med särskild stöd och service (LSS-boende) med kort- eller långvarigt behov av nutritionsstöd.

Kriterier

Sondnäring förskrivs till patienter som får hela eller delar av sitt energi- och näringsbehov tillgodosett via enteral nutrition.

Dietist har huvudansvaret för att utarbeta och följa upp nutritionsordinationen och ta initiativ till justeringar i samråd med medicinskt ansvarig läkare och sjuksköterska.

Uppdaterat från föregående version

Ny vårdriktlinje 2017

15 90 94 Förtjockningsmedel

Hitta i dokumentet

[ISO-kodsdefinition](#)
[Förskrivare](#)
[Målgrupp](#)
[Kriterier](#)
[Mål med hjälpmedlet](#)

[Övrigt](#)
[Råd i förskrivningsprocessen](#)
[Uppdaterat från föregående version](#)

ISO-kodsdefinition

Tillsats för att göra flytande vätska mer trögflytande.

Kriterier

Fastställt av Gemensam nämnd för hemsjukvård och hjälpmedel 2017-xx-xx. Gäller även för Hallands kommuner och privata vårdgivare med vårdavtal.

Förskrivare

Leg.dietist
Leg.läkare
Leg.sjuksköterska med tjänst som distriktssköterska
Leg.sjuksköterska med tjänst som kommunsjuksköterska

Målgrupp

Patienter över 16 år boende i eget boende, på äldreboende eller på boende med särskild stöd och service (LSS-boende) med kort- eller långvarigt behov av nutritionsstöd.

Kriterier

Förtjockningsmedel kan förskrivas till personer som på grund av sjukdom, åkomma eller medicinskt tillstånd behöver konsistensanpassad mat och dryck.

Uppdaterat från föregående version

Ny vårdriktlinje 2017

15 90 97 Livsmedel för medfödda ämnesomsättningssjukdomar

Hitta i dokumentet

[ISO-kodsdefinition](#)
[Förskrivare](#)
[Målgrupp](#)
[Kriterier](#)
[Mål med hjälpmedlet](#)

[Övrigt](#)
[Råd i förskrivningsprocessen](#)
[Uppdaterat från föregående version](#)

ISO-kodsdefinition

Produkter specifikt för medfödda ämnesomsättningssjukdomar, i flytande-, pulver och/eller kapslar/tabletter.

Fastställt av Gemensam nämnd för hemsjukvård och hjälpmedel 2018-02-16. Gäller även för Hallands kommuner och privata vårdgivare med vårdavtal.

Förskrivare

Leg.dietist
Leg.läkare

Målgrupp

Patienter över 16 år boende i eget boende, på äldreboende eller på boende med särskilt stöd och service (LSS-boende) med kort- eller långvarigt behov av nutritionsstöd.

Kriterier

Dessa nutritionsprodukter kan förskrivas till personer som på grund av sjukdom, åkomma eller medicinskt tillstånd behöver specialanpassade livsmedel eller tillskott av enskilda näringsämnen eller aminosyror.

Uppdaterat från föregående version

Ny vårdriktlinje 2017